

ВИСТУП ЗАСТУПНИКА ГОЛОВИ ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВА УКРАЇНИ Володимира БОНДАРЯ НА IV З'ЇЗДІ ЛІСІВНИКІВ

STATEMENT BY Volodymyr BONDAR, THE DEPUTY HEAD FOR THE STATE FOREST RESOURCES AGENCY OF UKRAINE AT THE IV CONGRESS OF FORESTERS

**Шановні колеги!
Делегати і гості з'їзду!**

Проведення з'їзду лісівників України саме в цей час обумовлено не тільки складною ситуацією, в якій опинилася лісова галузь, а перш за все нагальною потребою змін у лісовому господарстві.

Незважаючи на економічну скруту та інші негаразди, лісове господарство України продовжує демонструвати певну стабільність і позитивні тенденції. Як видно з **рис. 1**, обсяги реалізації продукції мають постійне зростання і в поточному році збільшаться майже вдвічі порівняно з 2013 роком, коли ще не було на нашій землі російської агресії. Так, необхідно визнати, що таке зростання дещо пов'язане з курсовою різницею, але воно є і, на відміну від інших галузей економіки, прогресує.

Вагомим є внесок лісової галузі до бюджетів усіх рівнів (**рис. 2**). Лише за 6 місяців 2018 року підприємства галузі сплатили податків на суму, яка перевищила 4,5 млрд грн. При цьому надходження коштів до місцевих бюджетів у 2016 році вперше перевищили мільярдний рубіж, а у 2018 очікуються на рівні 1,6 млрд грн. Кожне третє лісгосподарське підприємство має районоутворююче значення і є потужним, стабілізуючим чинником розвитку територіальних громад, насамперед у регіонах українського Полісся та Карпат. Галузь забезпечує роботою майже 50 тис. осіб, переважно в сільській місцевості. Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника по Держлісагентству в цілому у 2018 році становила 10,6 тис. грн. Обсяг реалізації продукції на 1 працівника – 223,7 тис. грн (**рис. 3**).

Достатньо проаналізувати співвідношення площі рубок головного користування та суцільних санітарних рубок з обсягами їх заліснення (**рис. 4**). Свіжі вирубки заліснюються не пізніше наступного року після здійснення рубки, а якщо дозволяють агротехнічні та погодні умови, то і в той же рік. Тобто про яке знищення лісів у загальнодержавному масштабі йде мова?

Як видно з **рис. 5**, досить скромні показники створення нових лісів у 2 тисячі гектарів на рік пов'язані не з бажанням чи небажанням лісівників садити ліси, а з відсутністю як виділених земель під заліснення, так і відповідного фінансування.

У галузі впроваджуються технології посадки лісу із закритою кореневою системою (**рис. 6**), здійснюються системні заходи щодо контролю приживлюваності лісових культур та формування молодняків. Хочу окремо відзначити досвід Львівського ОУЛМГ. Незважаючи на існуючі проблеми, цього року вони змогли налагодити співпрацю з лісівниками Латвійської

Республіки та впроваджують нові технології щодо вирощування посадкового матеріалу із закритою кореневою системою!

Не маючи бюджетного фінансування в останні роки (рис. 7), лісгосподарські підприємства тільки за перше півріччя цього року спрямували понад 2,8 млрд грн із власних коштів на ведення лісового господарства. Грошові вкладення на 1 гектар у порівнянні до 2017 року зросли на 36,4%. Водночас, відірвавши кошти від зарплат працівників лісоресурсних областей, за їх згодою майже 70 млн грн спрямовано як допомогу на Південь і Схід.

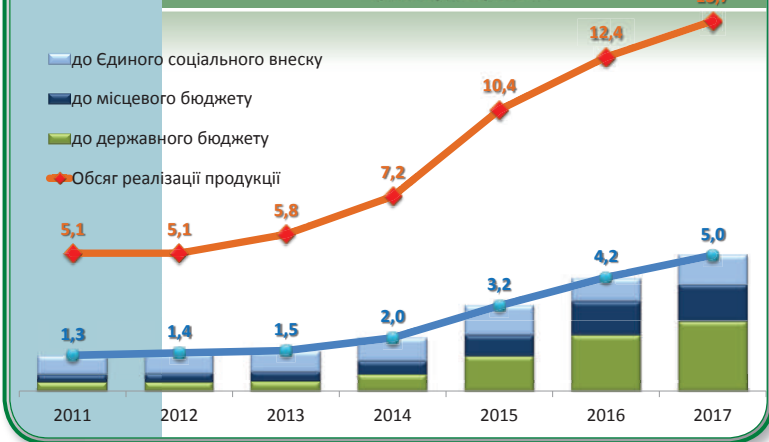
У лісовому господарстві України є здобутки, і здобутки вагомими, якими по праву і по совісті можна пишатися. Як утримати й розвинути цей позитив? Як протистояти численним викликам та нападкам? В якому напрямку рухатись далі? Відповідь повинен дати сьогоднішній з'їзд.

Напередодні ми проаналізували сильні та слабкі сторони вітчизняного лісівництва, його можливості та загрози, зробили, як практикують аналітики, «SWOT-аналіз» (рис. 8), тобто концентровану характеристику стану речей. У такому структурованому, спресованому вигляді це спонукає до серйозних роздумів та висновків. І якщо сильні та слабкі сторони в певній мірі відомі, то саме про загрози й можливості необхідно вести мову на з'їзді.

При цьому важливо «не заговорити», не потопити це в купі планів, заходів, дорожніх карт та окремих законопроектів, а реально опрацювати цілий комплекс практичних дій. Основою має стати розробка й прийняття національної лісової політики у вигляді добре продуманої, збалансованої, самодостатньої політичної та законодавчої платформи. Необхідно розуміти лісову політику як глобальний інструмент міжнародного й національного права, як постійно зростаючий за значенням засіб координації дій і перш за все у вирішенні планетарної проблеми збереження й від-

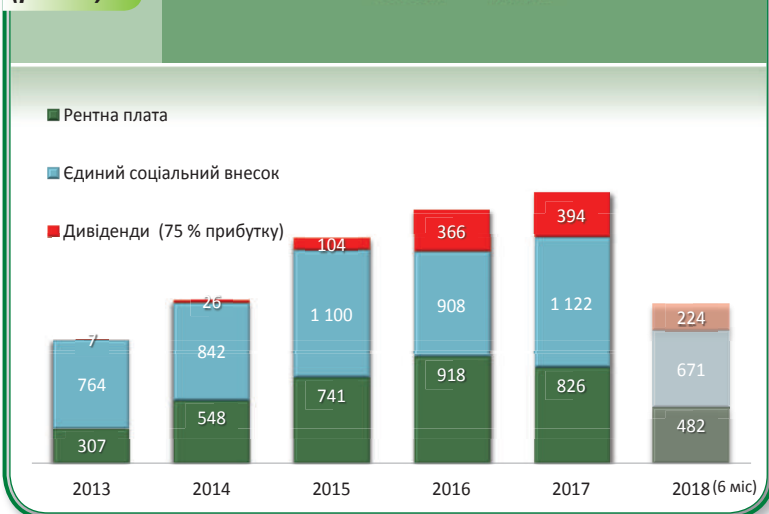
(рис. 1).

Темпи зростання обсягів реалізації продукції та виконання зобов'язань перед бюджетом державними лісгосподарськими підприємствами (мільярди гривень)

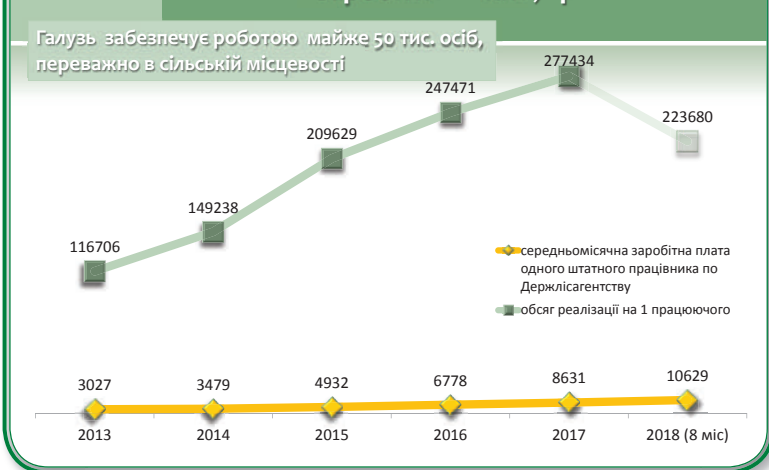
(рис. 2).

Рівень зростання рентної плати, соціальних та інших платежів

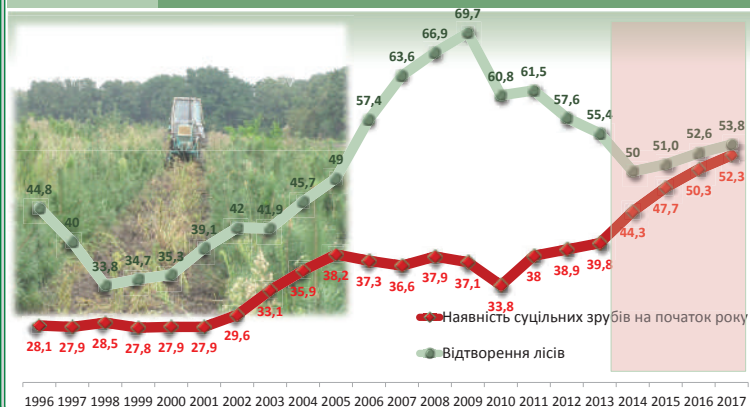
(рис. 3).

Динаміка продуктивності праці та заробітної плати, грн

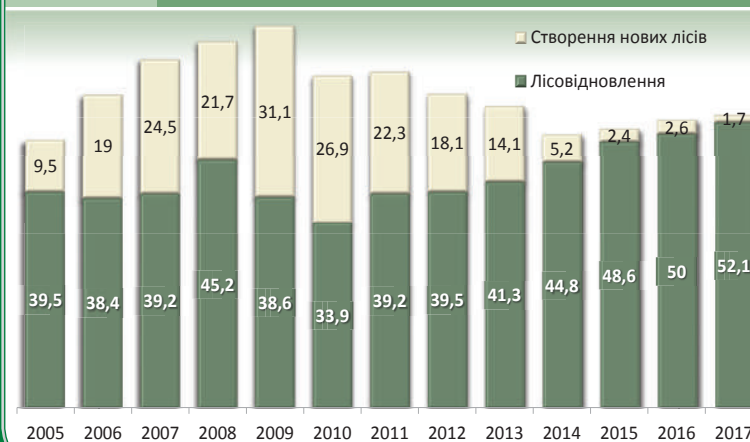
(рис. 4).

Обсяги відтворення лісів підприємствами Держлісагентства у відношенні до суцільних зрубів, тис. га

(рис. 5).

Обсяги відтворення лісів підприємствами Держлісагентства, тис. га

(рис. 6).

Вирощування садивного матеріалу

творення лісів в умовах мінливого клімату.

На сьогодні охорона, відновлення й використання природних ресурсів лісів та збалансоване управління ними є завданням не лише національного рівня, а потребує значної міждержавної координації. З огляду на економію часу основні завдання міжнародної лісової політики наведено на **рис. 9**.

Погодьтеся, усі вони відповідають інтересам вітчизняного лісового господарства. Прийняття ж відповідних рішень міжнародними організаціями та процесами прискорює необхідність розробки й формування єдиної національної лісової політики, що в наших умовах є більш ніж актуальним. Безумовно, що такий документ потребує законодавчого врегулювання на рівні Кабінету Міністрів України або Верховної Ради України. Його основна мета – визначити загальний план дій, певний набір правил для прийняття рішень на тривалий період.

Це дозволить знайти узгоджені підходи до системи лісоуправління територіальними й державними органами, забезпечить врегулювання підходів до кількості та якості заповідних територій, режиму та інтенсивності користувань лісовими ресурсами.

На сучасному етапі при напрацюванні національної лісової політики необхідно врахувати багато чинників. Перелік їх є на **рис. 10**. Згоден, перелік неповний, у процесі роботи він суттєво збільшиться, але вже зараз необхідно визначити основні пріоритети лісової політики, які дозволять знайти консенсус і механізм її прийняття.

Попри дискусійне ставлення різних зацікавлених сторін у питанні наявності деревообробних підрозділів у системі Держлісагентства, я хочу сказати, що сьогодні у зв'язку з проблемою збуту деревини наявність деревообробних підрозділів у складі лісгосподарських підприємств нас рятує, це є нашим плюсом. Окрім цього, Україна повинна підтримати глибоку переробку деревини.

У сучасних умовах важливого значення набуває вирішення питання фінансового забезпечення ведення лісового господарства, забезпечення стабільності лісового, податкового й природоохоронного законодавства, вдосконалення системи лісоуправління та зміни ставлення суспільства, громадськості, можновладних, урядових структур до представників лісівничих професій (рис. 11).

Відсутність протягом трьох останніх років фінансування лісового господарства фактично призвело до втрат професійних кадрів на Півдні та Сході України, до деградації систем лісовпорядкування та ефективного захисту лісів, до неможливості запровадження новітніх технологій та оновлення застарілої техніки й засобів виробництва (рис. 12).

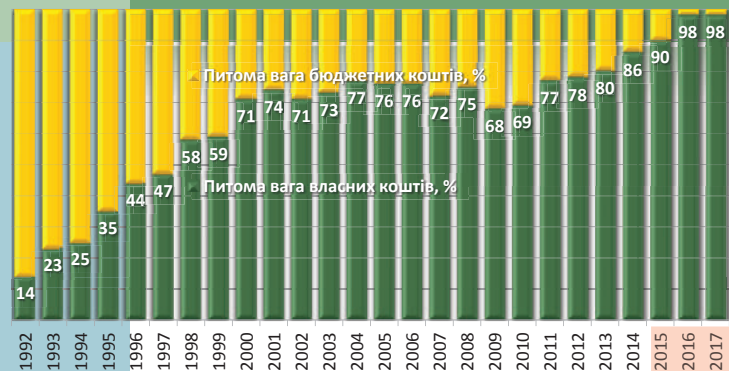
Має місце загострення проблеми висихання лісів (рис. 13). Її обговорювали на різних рівнях. А відчутних зрушень немає.

Необхідно організувати комплексне обстеження із залученням спеціальної комісії, а в осередках псевдоекологічної активності та розігрітого невдоволення рубками лісу вести громадські обговорення. Втрачається значний час на узгодження та документальне оформлення. Тим часом короїд розвивається і заселяє нові дерева, які потім масово висихають. Методи боротьби з цим явищем наших закордонних колег відображені на рис. 14.

При розробці сухостійних насаджень левова частина стовбуру йде на дрова, які, особливо соснової, поки що просто немає куди подіти. Досить подивитися на дані щодо накопичення дров на складах (рис. 15). Лісгоспи, підпорядковані Держлісагентству, дотримуються мораторію і експортують виключно дозволена до вивозу дров'яну сировину довжиною до 2 м, заробляючи валюту, так необхідну державі. Звісно, за відомим висловом «хто безгрішний – хай перший кине в мене камінь» не варто стверджувати це однозначно, але навіть можливі порушення ні в якій

(рис. 7).

Структура витрат на ведення лісового господарства та природоохоронні заходи

В останні роки при відсутності фінансування з боку держави майже всі витрати на ведення лісового господарства покривається за рахунок власних коштів підприємств Держлісагентства

(рис. 8).

Характеристика поточного стану лісового господарства України (SWOT - аналіз)

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Національні традиції ведення лісового господарства, високий рівень лісотехнічної освіти і наукових досліджень. 2. Наявність кваліфікованих лісових фахівців, що мають високий рівень підготовки. 3. Збереження лісгоспів в якості самостійних, вертикально-інтегрованих структур, високий рівень керівності в галузі. 4. Консолідованість лісівничих професіоналів та лісівничої громадськості. 5. Наявність відновлювального лісового ресурсу. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність достатньої законодавчої бази для забезпечення ефективного розвитку галузі. 2. Повільне зростання лісистості території, дефіцит лісових ресурсів. 3. Неоднорідність географічних та природно-кліматичних умов. 4. Недосконалість ринку деревини, однобокість та неефективність мораторію на експорт, низький рівень переробки ресурсів. 5. Слабке технічне забезпечення, високий рівень зношеності обладнання, відсутність інвестицій.
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка Національної лісової політики, яка ґрунтується на принципах, критеріях та індикаторах сталого управління лісами. Побудова дієвої стратегії розвитку. 2. Створення державного фонду розвитку лісового господарства з визначенням джерел його наповнення. 3. Підвищення ролі місцевих громад у прийнятті рішень щодо планування лісгосподарської діяльності та лісокористування. 4. Використання сучасних інформаційних технологій для лісового впорядкування та ведення лісового господарства; підключення усіх лісокористувачів до системи електронного обліку деревини. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дисбаланс фінансового забезпечення та надмірний податковий тиск на лісову галузь. Відсутність фінансування лісівничих заходів в Степовій та Лісостеповій зонах країни, що призведе до деградації та занепаду лісового господарства. 2. Відсутність стратегії адаптації до змін клімату. 3. Наміри щодо передачі лісів у концесію з подальшою їх приватизацією. 4. Дисбаланс в підходах до заходів щодо поліпшення санітарного стану лісів, масове вищавання лісових насаджень. 5. Формування негативного ставлення до лісової галузі.

(рис. 9).

Цілі міжнародної лісової політики

Цілі збалансованого розвитку до 2030 року	Стратегічний план ООН з лісів на період 2017-2030 Глобальні цілі щодо лісів
<p>Мета 15. Захист, відновлення і сприяння сталому використанню наземних екосистем, стале управління лісами, боротьба з опустелюванням, припинення процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття</p> <p>15.2 До 2030 року сприяти здійсненню стійкого управління всіма видами лісів, зупинити зникнення, відновити деградовані ліси і істотно збільшити лісовідтворення на глобальному рівні</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зупинити втрату лісового покриву в усьому світі завдяки впровадженню збалансованого лісоуправління, в тому числі захисту, відтворенню та реконструкції лісів, активізувати зусилля щодо запобігання деградації лісів та боротьби зі зміною клімату 2. Посилення економічної, соціальної та екологічної вигоди, в тому числі шляхом поліпшення умов життя населення, яке залежить від лісів 3. Значно розширити площу охоронних лісів, а також частку лісової продукції з лісів, що управляються збалансовано 4. Мобілізувати значне збільшення фінансових ресурсів з усіх джерел, а також залучення додаткових джерел для здійснення збалансованого лісоуправління, зміцнення науково-технічного співробітництва і партнерства 5. Реалізація збалансованого лісоуправління, в тому числі через лісовий інструмент ООН, а також підвищення вкладу лісів у програму розвитку до 2030 року

(рис. 10).

Чинники які необхідно врахувати при напрацюванні підходів до національної лісової політики:

- ❑ Стан економіки України та військові дії на нашій території
- ❑ Структура власності на ліси із переваженням державної форми. Необхідність визначення державою ролі і місця державних підприємств у використанні та управлінні лісовими ресурсами
- ❑ Неоднорідність країни за географічним поділом і лісоресурсним потенціалом
- ❑ Вразливість лісових, особливо хвойних монокультур, до змін клімату та значне екологічне значення лісів на півдні держави
- ❑ Відсутність державної стратегії розвитку переробки деревини та розвиток її за фрагментарним принципом
- ❑ Дефіцит робочих місць в лісових регіонах та масовий відтік робочої сили за кордон
- ❑ Значна роль деревини як енергетичного ресурсу та необхідність збереження насаджень від самовільних рубок
- ❑ Зростання ролі лісів як об'єктів зеленого туризму, відпочинку та мисливства
- ❑ Підготовка та формування професійних кадрів для лісового господарства

(рис. 11).

Пріоритетні питання, без яких усі наші наміри залишаться не реалізованими:

❑ Вирішення питання фінансового забезпечення ведення лісового господарства в різних географічних зонах, сприяння довгостроковим інвестиціям у лісове господарство

❑ Забезпечення стабільності лісового, податкового і природоохоронного законодавства на довгостроковий період. Особливо це стосується термінового вирішення питання оподаткування земельним податком лісових земель.

❑ Вдосконалення лісоуправління та зміна ставлення суспільства, громадськості, можновладних, урядових структур до представників лісничих професій, до самого лісового господарства як до соціально важливого сектору економіки, що робить надзвичайно важливу і корисну справу

(рис. 12).

Уже втрачено

Що далі?
Катастрофічні наслідки?

Біля 1 млн гектарів надзвичайно цінних захисних лісів Степової зони залишаються без належної охорони

Втрата висококваліфікованих спеціалістів лісової галузі (з 2016 р. - 3100 осіб), заборгованість із заробітної плати

Не здійснюються протипожежні заходи та захист лісу від шкідників і хвороб, зупинено створення захисних лісових насаджень

Зростання незаконних рубок

Непередбачувані катастрофічні наслідки екологічного, економічного та соціального характеру

Зниження або втрата врожаїв, ерозійні процеси, пилові бурі

Великі лісові пожежі, масове всихання лісів

Втрати можуть у сотні і тисячі разів перевищувати мінімально необхідну потребу на проведення лісогосподарських заходів у Степу

мірі не можуть мати ні масштабних ознак, ні відчутної шкоди.

До речі, в англійській версії «дослідження» британської неурядової організації сказано, що контрабанда лісу зросла на 1 млрд євро в порівнянні з минулими роками. Зауважте, що вся економіка лісогосподарських підприємств Держлісагентства за рік становить близько 15-17 млрд грн – це півмільярда євро. Тобто вся сировина, якби вона була реалізована за кордон, становила б тільки півмільярда євро?

Ви розумієте, наскільки незіставні речі? Важко з'ясувати, скільки деревини вивезено через кордон? Це ж не голка в сіні, не контрабанда сигарет. Звинувачення в контрабанді зачепило не тільки лісову галузь. Нині на митниці в портах, в терміналах на кордоні накопичено величезну кількість вантажів із пиломатеріалами, які ретельно перевіряються, вимірюються міліметри, підраховуються, а точніше фабрикуються збитки. Результат не важко спрогнозувати, бо не вперше переживаємо подібне. Важливо інше – зриви контрактів, втрата валютних надходжень, втрата іміджу країни, яка декларує свободу торгівлі та підтримку підприємництва.

Задайте собі питання: чому Європа не знає самовільних рубок? Бо там із вкраденим лісом нічого не зробиш, не переробиш і не продаси. В Україні ситуація інакша. У нас відсутня повна інформація щодо заготівлі та збуту деревини в усіх лісах, тому що система електронного обліку не діє в 27% лісів, які не підпорядковані Держлісагентству. Крім того, в Україні працює велика кількість незаконних пиломатеріалів сумнівного походження, що заохочує населення вдаватися до протиправних дій та незаконних рубок.

Далі хочу зупинитись на питаннях подальшого розвитку. Сьогодні на з'їзді присутні лісничі, помічники лісничих, майстри лісу, інженери лісового господарства – професіонали, практики, про яких у титрах пишуть «головні ролі та виконавці».

Нам необхідно підняти й законодавчо закріпити статус лісного. Необхідно спростити та очистити від паперової тяганини не тільки звітність, а й технологічні, виробничі процеси на рівні лісництва, лісгоспу. Достатньо переглянути перелік документів, які необхідно заповнити, щоб провести лісозаготівельні роботи тільки на одній лісовій ділянці. Додайте до цього аналогічний лісокультурний, лісозахисний, протипожежний пакет – і стане зрозуміло, чому за паперами ми все частіше не бачимо лісу.

Усе це має місце під час запровадження у всьому світі геоінформаційних технологій та суцільної автоматизації усіх процесів – від обліку до прийняття управлінських рішень. Це відбувається на тлі безкінечних перевірок, коли кожен із папірців, які ви бачите на **рис. 16**, вимагається для перегляду та перевірки. І спробуй не надати...

За цим, не досить значущим, на перший погляд, прикладом криються суттєві проблеми. Якщо стан запровадження ГІС-технологій на рівні лісництва можливо якось зрозуміти, то постає питання: чому в найбільш елітній за складом фахівців проектній організації галузі «Укрдержліспроекти» геоінформаційні системи в польових умовах використовує лише один таксатор на всі 5 лісовпорядних експедицій? Правда, норми з таксації він виконує на 200%. Коментарі, як-то кажуть, зайві.

«Лісовпорядкування без лісоуправління – мертво, а лісоуправління без лісовпорядкування – сліпе», саме так визначав важливість цих понять корифей лісівничої науки, член-кореспондент Академії наук України з 1927 року, професор Орлов (**рис. 17**). Прикро, але зараз лісовпорядкування через відсутність того ж фінансування та недолугі кадрові призначення знаходиться в реанімації, а управління галуззю потребує зрячих поводитирів. Нині наш громадський та професійний обов'язок полягає в протидії безапеляційному ігноруванню науково обґрунтованих і до-

(рис. 13).

Масштабне всихання - катастрофічний стан українських лісів

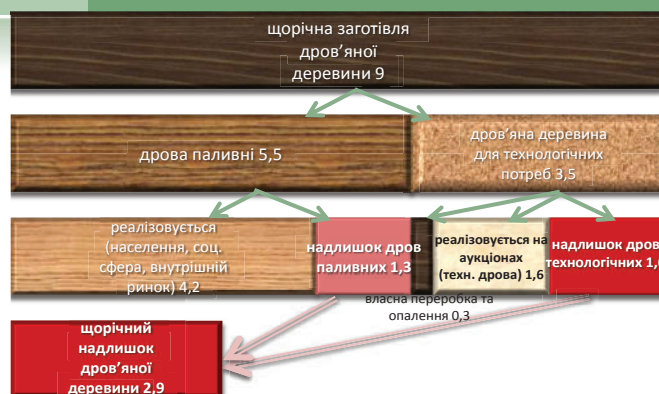
(рис. 14).

Закордонний досвід з протидії всиханню лісів

- ❑ У Німеччині, Польщі, Швеції, Словенії лісівники не чекають поки сосна всохне повністю та втратить технічні якості, а заготовлюють її, коли ще можливо використати товарну якісну деревину
- ❑ У Польщі, завдяки системі господарювання і досконалій нормативній базі щодо захисту лісів, лісівники мають усі повноваження і встигають запобігати поширенню усихання
- ❑ В Білорусі влітку 2017 р. у зв'язку з масовим усиханням лісів на окремих територіях було введено режим надзвичайної ситуації і виконано суцільні санітарні рубки на площі понад 20 тис. га. З відома президента країни скорочено терміни оформлення документів на проведення рубок і зняті обмеження на вибір ділянки у всихаючих соснових насадженнях
- ❑ Маючи гнучке законодавство, лісівники європейських країн не перетворюють прийняття важливих рішень щодо захисту лісу від шкідників на бюрократичну тяганину з дозволами. Є проблема - її негайно вирішують

(рис. 15).

Середні щорічні показники заготівлі, використання та накопичення на складах дров'яної деревини, млн куб. м

(рис. 16).

Перелік документів які необхідно заповнити, щоб здійснити лісозаготівлю на одній ділянці

1. Польова перелікова відомість
2. План бусольної зйомки ділянки рубки
3. Матеріально-грошова оцінка
4. Відомість чергової лісосіки
5. Технологічна карта розробки лісосіки
6. Лісорубний квиток
7. Дані до книг рубок догляду та витрат лісу
8. Наряд-акт виконаних робіт
9. Акт огляду місця рубки
10. Зведений акт огляду місць рубок
11. Запис про здійснення рубки в таксаційному описі
12. Запис в проектувальній відомості
13. Картографічні зміни на планшеті
14. Ведення щоденника виконаних робіт на ділянці
15. Відповідні форми звітності за формами ЛГ

(рис. 17).

«Лісовпорядкування без лісоуправління - мертво, а лісоуправління без лісовпорядкування - сліпе»

Професор М.М. Орлов

(рис. 18).

Перешкоди та виклики на шляху побудови прозорого ринку деревини

- ❑ Відсутність законодавчих та нормативно-правових актів щодо продажу необробленої деревини, відсутність механізмів стимулювання розвитку деревообробки, орієнтованої на кінцеві продукти споживання
- ❑ Конфлікт інтересів як на територіальному, так і на міжгалузевому рівні
- ❑ Відсутність можливостей сталого та довгострокового сировинного забезпечення інвестицій в деревообробну промисловість та лісове господарство

ведених практикою принципів та форм управління лісами й лісовим господарством країни.

Вагомою складовою досягнення цілей збалансованого ведення лісового господарства є побудова прозорого ринку деревини, орієнтованого на невиснажливе, раціональне лісокористування та стимулювання поглибленої переробки деревини. Теж прописна істина. Так, але в цьому питанні є досить важкі для подолання перешкоди та виклики. Вони наведені на **рис. 18**. Подолати ці перешкоди ми можемо тільки разом із деревообробниками, консолідувати зусилля на користь перспективі, навіть усупереч миттєвим, власним інтересам. Якісна та орієнтована на кінцевий продукт переробка деревини потребує приватної ініціативи, чутливого реагування на потреби ринку. На жаль, поглиблена переробка деревини в країні на сьогодні має швидше виключний, ексклюзивний характер.

У загальному масштабі переробка деревини зводиться до розпилу кругляка на дошку, чорнову заготовку чи брус із подальшим експортом сировинного напівфабрикату. Висновок очевидний: мораторій на експорт лісоматеріалів у значній мірі не вплинув на сировинний характер економіки і сприяв швидше за все банальному перерозподілу доходів, ніж раціональному та ефективному використанню деревинних ресурсів.

Основним документом, який дозволяє врегулювати частину цих проблем, є Указ Президента України №381/2017 від 21 листопада 2017 року (**рис. 19**). Базовими позиціями Указу є внесення Кабінетом Міністрів України у Верховну Раду України низки законопроектів. Це перший за останні роки крок назустріч лісовій галузі, реальна спроба зрозуміти й вирішити наші проблеми. На сьогодні найбільш очікуваним лісівниками кроком є прийняття першочергового для виживання галузі законопроекту щодо створення державного фонду розвитку лісового господарства з визначенням джерел його наповнення (**рис. 20**). Створення фон-

ду потребує потужної суспільної та політичної підтримки.

У ситуації, що склалася, особливої ваги набуває саме прийняття політичних рішень. І ми дуже сподіваємось, що народні депутати, урядовці, представники міністерств та відомств, які погодилися взяти участь у роботі сьогоднішнього з'їзду, поділяють стурбованість лісівників, а ті, які мають сумніви чи інші переконання, після з'їзду перейдуть до табору наших прихильників. У будь-якому випадку прийміть нашу вдячність. **Просимо вашої підтримки в питанні скасування земельного податку на лісові землі.** Якщо ми спільно не будемо формувати політику збереження, відновлення, відтворення лісів, то це призведе до загрози лісового господарства.

Задекларований окремими силами рух до приватизації лісів, до створення єдиної компанії (рис. 21), до передачі лісового господарства у концесію – це рух, який в кінцевому своєму варіанті означає знищення українських лісів. Це думка не тільки моя, це думка фахівців галузі, науковців, представників об'єднаних територіальних громад. **Ми дуже вдячні, що проти цього хибного рішення виступили депутати місцевого й загальнодержавного рівня. Вдячні президенту країни за підтримку в цьому питанні.**

Підсумовуючи, вважаю за необхідне зробити висновки і узагальнення:

1) опрацювання і прийняття Лісової політики України повинно базуватись на досвіді розвинутих зарубіжних країн з урахуванням реалій лісового комплексу, місцевого самоврядування й держави;

2) відсутність в Україні документально та законодавчо зафіксованої лісової політики в системі інституційного будівництва лісової галузі спонукає до прийняття нестандартних і невідкладних рішень щодо стабілізації екологічних, економічних і соціальних проблем у лісовому секторі й суспільстві в цілому.

На рис. 22 представлено неповний перелік законопроектів,

(рис. 19).

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №381/2017 Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду

1. Кабінету Міністрів України:

- 1) розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо:
  - а) удосконалення системи фінансування та розвитку лісового ...господарства, зокрема, шляхом створення державного фонду розвитку лісового господарства ..., визначивши джерела їх наповнення та напрями спрямування коштів...
  - 2) ужити комплексних заходів щодо розвитку лісового господарства, підвищення екологічного та економічного потенціалу лісів, а також охорони, захисту та відтворення лісових насаджень, зокрема:
    - а) затвердити програму «Ліси України – 2030»;
    - б) забезпечити проведення ... національної інвентаризації лісового фонду України;
    - в) активізувати роботу з відтворення лісів, ...створення економічних стимулів щодо розширеного відтворення лісів та підвищення ефективності лісогосподарської діяльності;
    - г) підвищити ефективність ведення лісового господарства, не допускаючи при цьому обмеження управлінської та фінансово-економічної самостійності державних лісогосподарських підприємств;
    - з) ужити вичерпних заходів щодо недопущення масового всихання хвойних лісових насаджень від пошкодження шкідниками та хворобами, у тому числі вдосконалити систему профілактики, оздоровлення та розширеного відтворення лісів, передбачити відповідне щорічне фінансування таких заходів;
    - і) забезпечити збереження фахового потенціалу та матеріально-технічної бази державної лісової охорони...

1. Кабінету Міністрів України:

- 4) передбачити під час доопрацювання проекту закону про Державний бюджет України на 2018 рік та під час розроблення проектів законів про Державний бюджет України на наступні роки видатки на:

...
належне фінансування заходів із ведення лісового господарства, охорони і захисту лісів

охорони і захисту лісів

(рис. 20).

ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (ПРОПОЗИЦІЯ ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВА)

Джерела формування Фонду

- 30 % від рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів
- 25 % від частини чистого прибутку (доходу) державних лісогосподарських підприємств
- добровільні внески юридичних та фізичних осіб
- міжнародна технічна допомога
- інші надходження

Використання коштів Фонду

- відтворення лісів
- охорона і захист лісів, придбання протипожежної та лісогосподарської техніки і обладнання
- поліпшення якісного складу лісів та збереження біорізноманіття в лісах
- лісовпорядкування та інші проектно-вишукувальні роботи, ведення державного лісового кадастру, обліку та моніторингу лісів

(рис. 21).

Наслідки створення єдиного господарюючого суб'єкта

- Значна частина лісів державної власності буде втрачена для держави
- Спрощення для приватизації
- Зупинка лісогосподарської діяльності після ліквідації лісогосподарських підприємств щонайменше на 2-3 роки
- Скорочення штату підприємств, втрата кваліфікованих фахівців
- Суперечить загальнодержавному курсу на децентралізацію і створює монополіста

(рис. 22).

Проекти законопроектів

- проект Закону України
1. «Про внесення змін до Лісового кодексу України (щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення лісової галузі)» № 8238 від 05.04.2018
  2. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення лісової галузі)» № 8239 від 05.04.2018
  3. «Про внесення змін до пункту 256.3 статті 256 Податкового кодексу України (щодо фінансового забезпечення лісової галузі)» № 8240 від 05.04.2018
  4. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективного ведення лісового господарства та посилення охорони лісів» № 8241 від 05.04.2018
  5. «Про внесення зміни до статті 39 Закону України «Про тваринний світ» № 8242 від 05.04.2018
  6. «Про Державний бюджет України на 2018 рік» (щодо фінансового забезпечення лісової галузі) № 8246 від 05.04.2018
  7. «Про ринок деревини»

(рис. 23).

Ключові напрямки структурно-організаційної та функціональної перебудови ведення лісового господарства

Розмежування функцій контролю за дотриманням лісового законодавства від господарської діяльності та користування лісовими ресурсами шляхом реформування системи державної лісової охорони

Самоокупність та самофінансування лісової галузі за умов створення фонду розвитку лісового господарства, вирішення проблеми подвійного оподаткування лісової галузі

Запровадження прозорого ринку деревини, орієнтованого на стимулювання поглибленої переробки та забезпечення ефективного використання лісових ресурсів

проведення національної інвентаризації лісів

які знаходилися і знаходяться на розгляді у Верховній Раді та Кабінеті Міністрів України. Прийняття названих законодавчих актів – це лише часткове вирішення нагальних проблем лісового господарства. Для подолання ситуації, що склалася, потрібен системний підхід та політична воля. Протягом одного року маємо реалізувати структурно-організаційну та функціональну перебудову ведення лісового господарства (рис. 23).

Останні три роки Держлісагентство активно виступає з ініціативою запровадження в Україні національної інвентаризації лісів, яка б вирішила раз і назавжди спекуляцію у суспільстві щодо надмірної вирубки лісів. Держлісагентством за допомогою фахівців з Німеччини підготовлено проекти всіх необхідних нормативно-правових документів, але ми до цього часу не впевнені, що зможемо розпочати польові роботи у 2019 році, оскільки проектом бюджету такі роботи не передбачені.

Після виконання вищезазначених заходів узагальнюємо результати і надаємо пропозиції про внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, гармонізації їх із законодавством ЄС та розпочинаємо процес розробки національної лісової політики із залученням всіх зацікавлених сторін. Тобто пропонується узаконити реальні обставини з урахуванням мінливості сьогодення та ясного бачення перспектив, а не придумувати закони та нормативи, підганяючи під них реальність.

Зазначені дії в повній мірі відповідають успішному досвіду розвитку лісового господарства в країнах Східної Європи, які стали повноправними членами ЄС, зокрема Польщі, Литви, Словаччини, Хорватії та рекомендаціям європейських експертів. Концептуально це можливо. У протилежному випадку все й надовго залишиться без змін. І насамкінець згадаю слова нашого Великого українця Михайла Сергійовича Грушевського: «Добре робити історію важливіше, ніж гарно писати її».

Дякую за увагу.